

8. Присяжнюк С.І. Фізичне виховання: [навчальний посібник] / С.І. Присяжнюк, В.П. Краснов, М.О. Третьяков, Р.Т. Расвський, В.Й. Кійко, В.Ф. Папченко.—К.: Центр учбової літератури, 2007. — 192 с.

9. Скумин В.А. Культура здоровья — фундаментальная наука о человеке / В.А. Скумин. — Новочеркасск: ТЕРОС, 1995. — 132 с.

10. Соціальне значення молоді у пропаганді здорового способу життя: [навчально-методичний посібник] / Укл.: Мединський С.В., Тимциунік С.Ф., Євстратов П.І., Мосейчук Ю.Ю. — Чернівці: Рута, 2004. — 77 с.

11. Тимушкин А.В. Физическая культура и здоровье: [учебное пособие] / А.В. Тимушкин, Н.Н. Чесноков, С.С. Чернов. — М.: СпортАкадемПресс, 2003. — 139 с.

12. Физическая культура студента: [учебник] / Под. ред. В.И. Ильинича. — М.: Гардарики, 2004. — 448 с.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНО РОЗДІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

УДК 37.014.511.3

Коваль С.М.

У статті розглядається проблема та особливості реалізації гендерно роздільної освіти на Україні, описується сучасний стан питання.

Ключові слова: *гендерно роздільна освіта, гендерно роздільні школи, гендерно роздільні класи.*

Статья рассматривает проблему и особенности внедрения раздельного обучения на Украине сегодня.

Ключевые слова: *раздельное обучение, раздельные школы, классы с раздельным обучением.*

The article deals with the problem of an early implementation of single-sex education into the Ukrainian schools, describes the present state of the question.

Key words: *single-sex education, single-sex schools, single-sex classes.*

Постановка проблеми. Новий погляд на дітей ХХІ століття пов'язаний з незворотними змінами, що несе інформаційна революція, вимагає реформування і зміни підходів до мистецтва навчання в цілому. На початку нового століття виникає необхідність переглянути концепції навчання і виховання, так як освіта сьогодення повинна стати ефективним механізмом, що дає людям можливість самим планувати своє життя на принципах активного громадянства. Багатогранна діяльність людини, її мислення, поведінка визначаються статеву належністю, тобто є гендерно специфічними. Тому всебічне дослідження гендерних питань у навчально-виховній сфері є особливо важливим та актуальним. Саме школа покликана розвивати індивідуальні здібності усіх учнів та протистояти традиційним стандартам стосовно статей. Запорукою успішного виконання поставлених вимог може стати впровадження гендерно роздільної освіти до навчальних закладів різного рівня.

Аналіз останніх публікацій. У вітчизняній та зарубіжній літературі існує багато досліджень, в яких розглядаються проблеми гендерної педагогіки та статевих відмінностей людини. Питання гендерних відмінностей та диференціації гендерних ролей досліджували Н.Гусак, Б.Кочубей, О.Лосева, З.Янкова. Гендерні аспекти навчання і виховання розкриваються у працях О.Величко, Т.Голованової, Т.Димнової, І.Зверсової, О.Кізь, О.Кікінежді, В.Кравця, Н.Кутової, Г.Лактіонової, О.Локшиної, О.Петренко, О.Цокур. Гендерні стереотипи поведінки підлітків у сучасній школі, гендерні відносини у сім'ї, правові норми гендерної рівності досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені Дж.Вейнер, С.Верн, Ю.Галустян, І.Гофман, М.Девід, А.Іглу, І.Кон, Н.Левчук, Т.Лукман, С.Майлс, С.Міддлетон, П.Пергер, Дж.Роузнер, Д.Спендер, І.Стейберг, А.Толстогорова, О.Ярош. Дослідники П.Бут, Д.Грехем, К.Доріон, М.Кле, Дж.Ландрам Б.Сайман, Е.Стоунс, Дж.Таммер, Д.Роджерс. Гендерна рівність у шкільній освіті була предметом досліджень Г.Браун, Т.Говорун, У.Кесел'є.

Переважна більшість вчених засвідчує, що впровадження гендерного підходу у навчально-виховний процес сприяє утвердженню рівних можливостей для самореалізації кожної особистості, передбачає заохочення до виконання тих видів діяльності, що відповідають інтересам особистості відповідно до її соціально-статевих відмінностей.

Попри стійкий інтерес до проблеми гендерного підходу в освіті та питання роздільного навчання зокрема, на сьогодні не існує цільного дослідження практики статево роздільного навчання та виховання учнів середніх навчальних закладів України.

Мета статті — проаналізувати сучасний стан та особливості реалізації гендерно зорієнтованого підходу до навчання та виховання у середніх навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наразі в Україні існує низка експериментальних шкіл, до яких і входять школи із роздільним навчанням хлопців та дівчат. Точна кількість таких шкіл невідома, тому що у Міністерстві освіти і науки є виключно загальні дані, що стосуються усіх експериментальних закладів. Роздільно статевих шкіл, що характеризуються гендерною сегрегацією у наданні освітніх послуг в Україні, є досить мало.

Серед них можна виокремити навчальний заклад Києво-Могилянський колегіум, одним із важливих аспектів роботи якого є умовно-роздільне навчання дівчаток і хлопчиків, соціально-адекватні нормативи статевої поведінки яких є необхідною умовою соціалізації особистості. У завданнях програми «Колегіантське братство» визначені обов'язкові умови статевого виховання, як одного із важливих аспектів формування особистості: поділ колегіантів на класи за статевою ознакою з 5 по 9 класи, з подальшим об'єднанням їх у відповідності з обраним профілем навчання у 10, 11 класах; формування паралелі із двох класів (дівчаток і хлопчиків) з обов'язковим проведенням всіх виховних заходів разом; призначення кураторів за статевою ознакою (чоловіки — у хлопчиків, жінки — у дівчаток); планування виховної роботи в класах з урахуванням психосексуальної ідентифікації; підготовка вчителів до особливостей роботи з класом дівчаток і класом хлопців; педагогічна просвіта батьків з питань особливостей виховання дівчаток і хлопчиків в сім'ї; вивчен-

ня та узагальнення результатів умовно роздільного навчання. В колегіум діти приходять у віці 10-11 років (5-6 клас) на етапі статевої ідентифікації. Формуються позитивні поведінкові реакції у спілкуванні з особами протилежної статі під час спільних виховних заходів. В 10 – 11 класах, що об'єднуються за обраним профілем навчання, колеґіанти вміють безконфліктно, з повагою спілкуватися з особами протилежної статі; є емоційно стабільними та впевненими в собі особистостями.

Спостерігається позбавлення комплексів у хлопців, що виникають у спільних колективах, де є випереджаючі за статевим розвитком дівчата. Це триває до початку періоду статевого дозрівання і визначається соматичними факторами: будовою тіла, виразом обличчя, зачіскою, мімікою, ходою, манерою поведінки. Саме цей час використовується для усвідомлення поведінкових реакцій хлопчиків і дівчаток шляхом проведення системи виховних заходів, організації уроків з урахуванням статевих відмінностей [1].

Введенням роздільного навчання півноються всі негативні наслідки періоду статевого дозрівання: у дівчат – порушення емоційного плану – підвищена образливість, плаксивість, безпричинна зміна настрою, у хлопчиків – зміна поведінки та рухових реакцій; невпевненість, конфліктність у стосунках із протилежною статтю. У результаті такого підходу та дотримання умов статевого виховання, можна впевнено говорити про позитивні наслідки ґендерно сегрегованого навчання. Така модель навчання хлопчиків і дівчаток, як показав досвід, є найбільш оптимальною. Вона дозволяє, при зваженому підході, уникнути недоліків роздільного і об'єднаного навчання, чим полегшує роботу вихователя і викладача.

Класичним прикладом відновлення на Україні традиції роздільного виховання та навчання дівчаток і хлопчиків молодшого та підліткового віку можна простежити у комплексному проєкті Приватна елітна школа для дівчаток «ЛЕДІ» та Приватна елітна школа для хлопчиків «КАДЕТСТВО». Головною метою даного проєкту є гармонійно підготовлені до життя дівчата і хлопці.

Приватна загальноосвітня школа І-ІІ ступенів для дівчаток «Леді» була заснована у травні 2000 року. Досвід для організації роздільного навчання запозичувався з кращих шкіл Англії, Швейцарії, Росії. Навчально-виховний процес школи вибудовується на основі найкращих інноваційних освітніх програм розвиваючого характеру. Після закінчення школи, за умови успішного засвоєння навчального матеріалу, випускниці отримують чотири освітні документи: Свідоцтво про базову загальну середню освіту, Свідоцтво про закінчення Боярської дитячої школи мистецтв: Фортепіанне відділення, Вокально-хорове відділення; Свідоцтво про закінчення Петрівської дитячої школи мистецтв: Хореографічне відділення, Міжнародний сертифікат НОУ «Міжнародна школа завтрашнього дня». В програмі навчання школи «Леді» обов'язкові всі чотири освітні напрямки [2].

Приватна загальноосвітня школа «Кадетство» створена для хлопчиків. Завданнями школи є формування особистості-патріота, який усвідомлює свою належність до сучасної європейської цивілізації, підготовлений до життя і чітко орієнтований в сучасних реаліях, забезпечення поглибленої підготовки фінансово-економічного спрямування, формування первинних знань та навичок фінансової свободи та незалежності, підготовка вихованців бути морально і

фізично здоровими, спроможними долати труднощі життя, виховання шанобливого ставлення до жінки, до родини, поваги до народних традицій і звичаїв українського народу та інших народів і націй. Перевагами школи є: вивчення загальноосвітніх предметів; бізнес-освіта; англійська мова - як засіб спілкування та вивчення загальноосвітніх предметів; міні-класи (12-15 хлопчиків); розташування школи в лісовій зоні; 6-разове збалансоване харчування; музична освіта за програмою музичної школи; бальна хореографія; система фізичного загартування та валеологічного виховання; напівпансіон (з 08:00 до 20:00 години) або повний пансіон (з понеділка по п'ятницю або від канікул до канікул); різноманітна культурно-розважальна програма; медичний та психологічний супровід; логопед [3].

Галина Лактіонова виділяє чотири основні соціальні групи, у яких виникає попит на таку гендерно гомогенну систему навчання своїх дітей. Це — інтелігенція з числа наукових співробітників, вчителів, лікарів, службовців, у яких цінність освіти й виховання традиційно висока. Друга група — сім'ї, де батьки понадміру зайняті роботою й, розуміючи це, хочуть передати своїх дочок та синів «у надійні руки». Третя — сім'ї, де дуже обдарована і бажуюча вчитися дівчинка чи хлопчик виховується самою мамою або бабусею. Четверта група — дочки чи сини представників сільської інтелігенції, які хочуть забезпечити дітям «столичну» освіту, що збільшує шанси на вступ до вузу [4].

Але Київ не є єдиним містом України, де виявили бажання проекспериментувати із гендерною сегрегацією шкільної освіти.

У Львівській українській приватній гімназії також практикується роздільне навчання. Серед цілей виховної роботи гімназії є повернення до сім'ї, до родини як основи українського суспільного життя, формування віри дитини у свої сили, духовну незламність, виховання глибокого патріотизму.

Спіраючись на багатовіковий досвід вітчизняної і зарубіжної школи, педагоги класичної гімназії «Престиж» Рівненської міської ради шукають шляхи вирішення гендерних проблем освіти. З першого класу у школі запроваджено роздільне навчання хлопчиків і дівчаток. Обов'язковою умовою є виховання дівчаток жінкою-вихователем, хлопчиків — чоловіком. Це дає можливість сприяти поступальним гуманістичним змінам у масовій свідомості щодо ролей чоловіків і жінок у сучасному суспільстві.

Зауважимо, що останнє десятиріччя характеризується започаткуванням низки шкіл шляхетних українок та шкіл шляхетних панянок, які працюють у позаурочний час. Такі школи є у Ковелі, Козятині, Луцьку, Тернополі, Чернівцях. Дівчатка вивчають такі предмети, як Закон Божий, основи християнської моралі, психологію, народознавство, етику і естетику, хореографію, музичну культуру, медичну культуру і декоративно-прикладне мистецтво; проводяться психологічні тренінги, різноманітні екскурсії. Дівчата будуть навчатися краще розумітися в основах гендерних знань, етики та етикету. Ініціаторами проекту виступили представниці Союзу українок. Такі заклади вже існують у деяких містах Західної України, а невдовзі функціонуватимуть і по всій країні. Навчання у школах безкоштовне, триває рік, заняття проходять у вихідні дні. У селі Новодмитрівка, Черкаській області, восени 2011 року відкрито школу шляхетних панянок. Місцевих дівчат навчають культурі мовлення, нормам етикету, верховій їзді, хореографії, кулінарії, косметології, як

планувати сімейний бюджет та як організувати культурно чистий побут. На Черкащині цей проект експериментальний і для майбутніх панянок — безкоштовний. Навчання закінчується у травні, дівчата отримують сертифікат про закінчення школи шляхетних панянок, а все, чого навчилися, продемонструють на великому святковому балі. Організатори проекту планують відкрити схожу школу і для виховання шляхетних юнаків.

У Тернопільській області, у селі Зарваниця діє християнський Колегіум для дівчат «Знамення». Школа є одночасно державною, дівчата навчаються у 10 - 11 класі, де здобувають атестат державного взірця про повну середню освіту. Духовну опіку здійснює Тернопільсько-Зборівська митрополія через своїх представників священників, монахинь і спеціально підготовлених мирян. Колегіум пропонує: можливість здобути ґрунтовні знання з предметів гуманітарного циклу, цілісну систему виховання і розвитку учнів, засновану на християнських чеснотах у тісній співпраці з церквою; нетрадиційне і водночас гармонійне поєднання двох блоків дисциплін: гуманітарного і християнського; можливість вивчення трьох іноземних мов: англійської, німецької та польської. У школі діють гуртки інформатики, хореографії, хорового церковного співу, швейної справи. Колегіум забезпечує безкоштовне проживанням і безкоштовне навчання [5].

Роздільне навчання для хлопчиків в Україні представлено створенням системи військових ліцеїв та ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, яке розпочалося з перших днів незалежності України та з початком реформування Збройних сил України. Ліцеї створювались як невід'ємна складова системи військової освіти Збройних сил України. В грудні 1991 року начальник управління військової освіти Міністерства оборони України полковник Прокоф'єв Ю.М. та його заступник полковник Нещадим М.І. дали доручення керівництву Київського суворовського військового училища створити робочу групу з розробки Концепції та Положення про ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою. У березні 1992 року на розширеному засіданні Управління військової освіти МО України Концепція була затверджена. У відповідності до Концепції навчально-виховний процес в ліцеях організовувався в основному за зразком суворовських училищ. Ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою створювались на базі республіканських шкіл-інтернатів з посиленою фізичною підготовкою (Львівський та Криворізький) та на базі військових містечок, які звільнялись після реформування військових училищ.

На сьогодні в Україні нараховується 17 ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, засновником яких є обласні державні адміністрації; Київський військовий ліцей ім. І. Богуна і Севастопольський військово-морський ліцей, засновником яких є Міністерство оборони України; створена значна мережа військових ліцеїв, ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, ліцей МВС, кадетські класи. Разом з тим вони не мають єдиної науково-методичної бази, системи підготовки педагогічних кадрів для них та підвищення кваліфікації. Методичне керівництво цими закладами покладено на Департамент військової освіти та науки Міністерства оборони України, в якому відсутні засоби для його здійснення [6].

Концепція кадетської освіти та виховання спрямована на задоволення потреб Держави та суспільства у підготовці висококваліфікованих спеціалістів

для державної служби як військового, так і цивільного напрямку, формування належного рівня національної свідомості, достатньої життєвої компетентності, різнобічний розвиток індивідуальності на основі виявлення та розвитку її задатків і здібностей, задоволення інтересів і потреб, формування ціннісних орієнтацій та вмінь вільно використовувати здобуті знання для розв'язання практичних завдань, аналізу нестандартних ситуацій.

На жаль, вищезгадані навчальні заклади для хлопчиків підпорядковані різним Міністерствам та відомствам, не мають єдиного органу, що координує і контролює дані навчальні заклади та не мають достатнього зв'язку з вищими навчальними закладами до навчання в яких вони готують своїх вихованців. Тому працюють вони розрізнено, досвід їх роботи недостатньо аналізується та узагальнюються, в результаті чого, ефективність їх роботи недостатньо висока.

Гендерний підхід, диференціація та індивідуалізація навчання і виховання стають основоположним принципом роботи кадетських навчальних закладів. У них створюється педагогічна система на засадах врахування освітніх потреб, можливостей і пізнавальних інтересів учнів чоловічої статі, яка забезпечує як роботу з обдарованими дітьми, так і запобігання низького рівня успішності. Це досягається, ефективним поєднанням інваріантної і варіативної складових Базового навчального плану у задоволенні запитів вихованців і досягненні ними найкращих освітніх результатів.

Висновок. Ознайомлення з досвідом роботи експериментальних середніх навчальних закладів України із розділеним за статтю навчанням дає змогу засвідчити вагомість такого іновачійного підходу, який зумовлений насамперед тим, що в умовах звичайної школи важко подолати гендерно упереджене ставлення до учнів зокрема та до навчання в цілому. Поодинокі гендерні експерименти вітчизняної шкільної освіти, маючи позитивні результати підвищення рівня академічної успішності учнів та покращення соціо-емоційного стану дітей, вказують на необхідність подальшого дослідження цільності можливого впровадження диференційованої за статтю форми навчання.

ВИКОРИСТАНІ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. <http://gkmk.kiev.ua/>
2. <http://lady.com.ua/about.html>
3. <http://kadestvo.com.ua/index.php>
4. <http://lifepravda.com.ua/person/2010/03/4/42090/>
5. <http://www.tze.org.ua/>
6. <http://cadet.org.ua/main/>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТВОРЧОСТІ ЯК НАУКИ

УДК: 153.35+370+501

Листонад О.А.

Розкрито сутність понять методологія, принципи. Визначено і проаналізовано методологічні принципи дослідження становлення та розвитку педагогіки творчості як науки (принцип розвитку, принцип загального зв'язку, принцип діалектичної єдності теорії, експерименту і практики, принцип конкретно-історичного